

ชื่อการค้นคว้าแบบอิสระ

ความแตกต่างทางเศรษฐกิจ สังคม และพื้นที่อันเป็นผลมาจาก
การกลายเป็นอุตสาหกรรมของชุมชนชนบท : ศึกษากรณี
ชุมชนสาคลี และชุมชนอู่สำเภา อำเภอเสนา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้เขียน

นางสาวมะณี นิลประเสริฐ

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาภูมิศาสตร์

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

ศาสตราจารย์ ดร.มนัส สุวรรณ

ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์ ประหยัด ปานดี

กรรมการ

อาจารย์ ดร.ชูศักดิ์ วิทยารักษ์

กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าความแตกต่างทางเศรษฐกิจ สังคม และพื้นที่อันเป็นผลมาจาก การกลายเป็น
อุตสาหกรรมของชุมชนชนบท : ศึกษากรณีชุมชนสาคลี และชุมชนอู่สำเภา อำเภอเสนา จังหวัด
พระนครศรีอยุธยาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาสองประการคือ 1) ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่าง
ทางเศรษฐกิจ สังคม และพื้นที่อันเป็นผลมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในชนบท ระหว่างชุมชนที่อยู่
ใกล้กับโรงงานอุตสาหกรรม และชุมชนที่อยู่ไกลจากโรงงานอุตสาหกรรม 2) ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจาก
ความแตกต่างทางเศรษฐกิจ สังคม และพื้นที่ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในช่วงปี พ.ศ. 2530-
2540

วิธีการศึกษาที่ใช้คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต และ
การแปลภาพถ่ายทางอากาศ การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และ
การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังจากมีการพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในชุมชนสาคลี เมื่อปี 2530 ได้ส่งผลให้เกิดความแตกต่างทางเศรษฐกิจระหว่างชุมชนสาคลีและชุมชนอู่สำเภา คือในชุมชนสาคลีมีการประกอบอาชีพหลากหลายมากกว่าชุมชนอู่สำเภาที่ส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพทำนาอยู่ แต่ในทางตรงข้าม รายได้ของชุมชนอู่สำเภากลับมากกว่าชุมชนสาคลี ทั้งนี้เพราะมีการขยายพื้นที่การเพาะปลูกมากขึ้น และผลผลิตสูงขึ้น ซึ่งหนี้สินของชุมชนอู่สำเภาที่สูงขึ้นเช่นกัน เพราะมีการลงทุนในการผลิตสูงขึ้น ด้านรายจ่ายพบว่าในชุมชนสาคลีมีรายจ่ายสูงกว่าชุมชนอู่สำเภาเพราะมีความเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ทุกสิ่งจึงถูกตีค่าเป็นเงิน

ความแตกต่างทางสังคมพบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของชุมชนสาคลีมีมากกว่าชุมชนอู่สำเภา ทั้งนี้เพราะสมาชิกในครัวเรือนเมื่อแต่งงานแล้วไม่สามารถแยกครอบครัวได้เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ในครอบครัวของชุมชนอู่สำเภาไม่มีความแตกต่างจากอดีตมากนัก เพราะยังเป็นสังคมเกษตรกรรมอยู่ แต่ในชุมชนสาคลีมีเวลาให้กันน้อยลงเพราะเวลาในการทำงานของสมาชิกในครอบครัวไม่ตรงกัน กรณีของความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านก็เช่นเดียวกัน นอกจากนี้การย้ายถิ่นเป็นจำนวนมากของคนต่างถิ่นเข้ามายังชุมชนสาคลีทำให้เกิดความหลากหลายของผู้คน ส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มขึ้น เช่น ปัญหาอาชญากรรม และยาเสพติด แต่ในชุมชนอู่สำเภาปัญหาทางสังคมนั้นมีความค่อนข้างน้อย

ในด้านการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินพบว่า ชุมชนสาคลีมีประเภทการใช้ที่ดินที่มีความหลากหลายมากขึ้น จากพื้นที่เกษตรกรรมกลายเป็นที่พักอาศัย พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม อีกทั้งพบว่าการค้าที่ดินเพื่อเก็งกำไรของนายทุน แต่ในชุมชนอู่สำเภาพื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นพื้นที่เกษตรกรรมอยู่เหมือนเดิม

จากความแตกต่างทางเศรษฐกิจ สังคม และพื้นที่ของทั้งสองชุมชนได้ก่อให้เกิดความแตกต่างทางชนชั้นขึ้นภายในชุมชน คือ ชุมชนสาคลีนั้นมีความแตกต่างเป็น 4 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มนายทุน กลุ่มผู้ใช้แรงงาน กลุ่มผู้ยากไร้ และกลุ่มชนวนาดั้งเดิม สำหรับความแตกต่างของชุมชนอู่สำเภาคือ กลุ่มชนวนาฐานะร่ำรวย กลุ่มชนวนาฐานะปานกลาง กลุ่มชนวนาไร้ที่ทำกิน และกลุ่มแรงงานรับจ้าง ความแตกต่างของทั้งสองชุมชน ดังกล่าวเชื่อว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ ที่แตกต่างกันในสองชุมชน

Independent Study Title	Socio - economic and Spatial Differentiation Resulted from Industrialization of Rural Communities : A Case Study of Saklee and Usamphao Communities, Amphoe Sena, Changwat Ayutthaya.	
Author	Miss Manee Nilprasert	
M.S. (Geography)	Master of Science in Geography	
Examining Committee	Prof. Dr. Manat Suwan	Chairman
	Associate Prof. Prayad Pandee	Member
	Dr. Chusak Wittayapak	Member

Abstract

The purposes of this study are twofold. The first is to compare socio - economic and spatial differentiation between the Saklee community, located close to industrial sites, and Usamphao community, located somewhat distant from industrial sites. The second is to examine problems arising from this differentiation during 1987-1997.

Relevant data were collected by various methods including questionnaire, semi-structured interview, participant observation, and aerial photograph interpretation. The data were mostly analyzed by descriptive statistics and qualitative analysis.

The findings revealed economic differentiation in both communities resulted from industrialization in Saklee since 1987. However people in Usamphao still worked in their rice fields while those in Saklee developed a higher degree of occupational diversity. Nonetheless, the Usamphao community gained higher income compared to Saklee, since there were more lands available for rice - field expansion, which in turn led to a higher productivity. Contrasting to this development was a higher rate of debt per capita in Saklee due to the more progressed urbanization and commoditization.

In terms of social differentiation, it was found that the average household size in Saklee was bigger than that of Usamphao, due to the fact that the newly-married couples did not eventually leave the family to start their own household, because of an increased cost of living.

Regarding social relations among community members, both communities were still very much rural and thus only minor differentiation was found. However, families in Saklee spent less time together and with friends due to different work schedules. Saklee also had a larger number of immigrant residents and thus a highly diverse groups of people. This led to increasing crime rates and drug abuses, while in Usamphao those problems occurred rather less.

Regarding the local change, Saklee transformed from a farming community into one that had a higher diversification in land use, trade and industry, which led to an increase in land prices. Usamphao was mostly unchanged and still used most of the land for agriculture.

The differentiation in social, economic and spatial development resulted in social stratification in both communities. Saklee developed four distinct classes, e.g. investors, employees, traditional peasants and the pors. In Usamphao, there were emerging rich farmers, well-to-do-peasant, poor peasants and the landless. This differentiation was seen as the reason for differences in problems related to the social and economic situations.